

Viorika Paser¹

Adrijan Božin

Visoka škola strukovnih studija

za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“

Vršac

UDK: 371.95

ISBN 978-86-7372-114-9, 15 (2009), p.415-424

Pregledni rad

DAROVITI KAO POTENCIJALNA ELITA

Rezime: *U ovom radu se prvenstveno razmatra problem da li su daroviti elita. U cilju njegovog rešavanja najpre su definisani pojmovi elite i darovitosti. Nakon toga, radi dubljeg sagledavanja tog problema, izvršena je analiza sociološkog i antropološkog pristupa u izučavanju elita. Integrisanjem rezultata te analize sa određenjima pojmova elite i darovitosti, kao i sa nekim saznanjima sa područja psihologije darovitosti, došlo se do delimičnog rešenja gore navedenog problema. Naime, ispostavilo se da su daroviti samo potencijalna elita, kao i da će verovatno postati elita ukoliko u potpunosti razviju svoje visoke potencijale. Ostalo je otvoreno pitanje da li su i koji dodatni uslovi potrebni da daroviti postanu elita. Za rešavanje ovog kao i niza drugih problema koji su u vezi sa njim, istaknuta je nužnost multidisciplinarnog pristupa.*

Ključne reči: sposobnosti, inteligencija, darovitost, elita, društvena moć, visoka postignuća.

Uvod

U ovom radu pokušaćemo, pre svega, da odgovorimo na pitanje da li su daroviti elita. U tom cilju najpre ćemo definisati pojmove elite i darovitosti. Međutim, kao što će se nakon toga videti, definisanje pojmova elite i darovitosti predstavlja samo prvi korak u rešavanju gore navedenog problema. Po našem mišljenju, naredni korak koji omogućuje dublji uvid u to pitanje sastoji se u analizi sociološkog i antropološkog pristupa u izučavanju elita. Na kraju, dovođenjem u vezu rezultata te analize sa pojmovnim određenjima elite i darovitosti, kao i sa određenim saznanjima sa područja psihologije darovitosti, doći ćemo do delimičnog rešenja problema da li su daroviti elita. Tom prilikom postaće jasno da je za njegovo potpuno rešavanje, kao i za rešavanje niza drugih pitanja koja su tom prilikom postavljena, neophodan multidisciplinarni pristup.

¹ aabozin@gmail.com
vsaskatedrapp@hemo.net

Pojam elite

U sociologiji, elite se obično definišu kao „male grupe ljudi koje vrše (*exert*) znatnu moć i uticaj na javnost i na političke ishode“ (Etzioni-Halevy, 2001: 4420). Njihova moć zasniva se na posedovanju ili kontroli raznih resursa. Primeri takvih resursa su kapital i sredstva za proizvodnju, politička podrška, simbolički resursi (znanje, informacije). U tom smislu elitu bi, recimo, predstavljali politički lideri, čelnici državne birokratije, vodeći ljudi u biznisu, vrhunski intelektualci i novinari. Pojam elite je uveo u društvene nauke Vilfredo Pareto i definisao ga je kao osobe koje su najsposobnije na bilo kom području delatnosti (Pareto, 1935; prema: Etzioni-Halevy, 2001: 4420). Danas je ovo klasično određenje elite kao najboljih dobrim delom napušteno u društvenim naukama. Iz prethodno navedenog savremenog određenja Etzioni-Halevija primećujemo da elitu ne čine nužno najsposobniji i najbolji na određenom području. Eliti mogu pripadati i manje sposobni pojedinci koji su na bilo koji način dospeli u posed određenih resursa koji im daju moć. Nadalje, za jasnije definisanje pojma elite neophodno je definisati pojam društvene moći. U sociologiji ne postoji jedinstvena definicija ovog pojma, već ona zavisi od teorije i pravca u okviru kojih se taj pojam razmatra i dovodi u vezu sa drugim pojmovima. Recimo, Robert Dal (Robert Dahl, 1957; prema: Clegg, 2001: 11933-11934) definiše društvenu moć kao situaciju koja se javlja kada A uspe da navede B da učini nešto što B inače ne bi učinio. A i B mogu biti pojedinci ili grupe. Međutim, ovakvo određenje nije ostalo bez kritike. Tako Luks (Lukes, 1974; prema: Clegg, 2001: 11934), radikalno kritikujući Dalovo shvatanje moći, smatra da nije dovoljno odrediti moć kao nešto što funkcioniše protiv preferencija ljudi, već i kao ono što deluje protiv njihovih stvarnih, pravih interesa. Naime, polazeći od marksizma, Luks smatra da se moć nad određenom klasom zasniva na obmanjivanju te klase u pogledu toga šta su njeni stvarni interesi. Moć postoji i funkcioniše nad onom klasom koja ima lažnu svest o tome šta želi i šta ona ustvari jeste. Pored ovog kritičkog shvatanja društvene moći, postoje i ona koja nisu kritička. Takvo je, recimo, viđenje Mišela Fukoa (Michel Foucault, 1979; prema: Clegg, 2001: 11935) prema kojem moć nema alternativu, ona je neizbežna, sveprisutna. Oslobođanje od moći je samo san ili čak košmar. Pojam moći Fuko dovodi u vezu sa pojmom slobode: da bi moć mogla da se primenjuje, mora postojati slobodna osoba, usled čega se uvek javlja pružanje otpora nekoj moći. Jednostavnije rečeno, Fuko shvata moć kao nešto čijom se primenom ograničava sloboda pojedinaca ili grupa.

Pojam darovitosti

Da bismo odredili pojam “darovitost”, najpre je potrebno definisati sposobnost i inteligenciju. Naime, kao što primećuje Čudina-Obradović (Čudina-Obradović, 1990: 9), u psihologiji postoji čak 6 glavnih i umnogome različitih određenja darovitosti. Prema tim određenjima, darovitost se može shvatiti kao:

- 1) visoka opšta intelektualna sposobnost;
- 2) kreativnost ili opšta sposobnost divergentnog mišljenja;
- 3) visoka opšta ili specifična sposobnost;
- 4) produktivno-kreativna sposobnost;
- 5) sposobnost kvalitetne upotrebe misaonih procesa i
- 6) visoka područno-specifična sposobnost.

Analizirajući ova određenja Božin (2009), između ostalog, uočava da među brojnim autorima postoji saglasnost oko toga da je darovitost neka vrsta sposobnosti, ali ne i oko toga koja je to sposobnost: opšta intelektualna, područno-specifična, kreativnost ili nešto sasvim drugo. Stoga, u cilju pronalazjenja prihvatljive definicije darovitosti, isti autor najpre definiše pojam sposobnosti. Nakon kritičke analize nekih od definicija ovog pojma koje se često mogu susresti u psihologiji, Božin predlaže sledeće određenje sposobnosti: „... sposobnost se može, ukratko, shvatiti kao dispozicija pojedinca za obavljanje određenih aktivnosti ili zadataka“ (Božin, 2009: 39). Nadalje, sposobnost kao širi pojam može se podeliti na nekoliko užih. Prema jednoj takvoj novijoj podeli koju daje Ajga Štaf (Štaf, 2006: 18; v. takođe Božin, 2009: 39-40) postoji pet vrsta sposobnosti: 1) intelektualna sposobnost ili inteligencija; 2) socijalna sposobnost ili interpersonalna kompetencija; 3) muzička sposobnost ili muzikalnost; 4) sposobnost likovnog predstavljanja i 5) psihomotorno-praktična sposobnost.

Kada je u pitanju intelektualna sposobnost ili inteligencija, ne postoji opšteprihvaćena definicija ovog pojma, jer ne postoji ni jedinstvena teorija inteligencije. Međutim, ipak postoje neka određenja inteligencije koja su danas prihvatljiva za većinu autora. Takvo je npr. ono koje su u gotovo isto vreme dali Eduar Klapared i Vilijam Štern, prema kojem se inteligencija shvata kao sposobnost savladavanja teškoća u novim situacijama (Richard Meili, 1987; prema: Božin, 2009: 40).

Na kraju treba istaći da je od brojnih određenja darovitosti koja smo naveli na početku ovog odeljka najčešće u upotrebi prvo, to jest *darovitost kao visoka opšta intelektualna sposobnost* (v, npr,

Božin, 2009). Ovakvo određenje je psihometrijsko, jer se kao kriterijum darovitosti uzima određeni IQ koji se dobija na testu inteligencije. Teškoće sa ovakvim određenjem nastaju već kod utvrđivanja graničnog IQ-a. Naime, među autorima ne postoji potpuno slaganje oko toga koliki treba da bude minimalni IQ neke osobe da bismo je mogli smatrati darovitom. Recimo, za L. Termans darovita osoba je ona koja ima $IQ \geq 140$, a za L. Holingvort to je osoba sa $IQ \geq 130$ (up. Božin, 2009). Psihometrijskoj definiciji darovitosti upućene su brojne kritike, a iz njih izdvajamo jednu koju smatramo značajnom za problem kojim se bavimo u ovom radu. Naime, prema nekim kritičarima psihometrijskim određenjem darovitost se ograničava na sazajno, intelektualno područje. Međutim, postoje i druga cenjena područja ljudske delatnosti, a sposobnosti za takve delatnosti ne mogu se proceniti testovima inteligencije (up. Čudina-Obradović, 1990: 10). Primeri tih drugih područja su (kao što se to može uočiti i iz prethodno navedene podele sposobnosti) muzika i psihomotorno-praktična delatnost.

* * *

U cilju dubljeg sagledavanja problema odnosa između darovitih i elite, u narednom delu ovog rada analiziraćemo sociološki i antropološki pristup u izučavanju elite. Smatramo da je ovo neophodno jer, koliko je nama poznato, najveći broj radova o elitama potiče upravo iz ove dve naučne discipline.

Sociološki pristup u izučavanju elita

Teorije elite

U sociologiji se obično razlikuju *klasična teorija elite* i *savremene teorije elite* (v, npr, Etzioni-Halevy, 2001). *Klasična teorija elite* je, ustvari, teorija o hijerarhijskoj uređenosti društva. Nastala je početkom XX veka i njeni začetnici su italijanski sociolozi Vilfredo Pareto, Gaetano Mosca i Roberto Mikels (Michels). Osnovna ideja ovih teoretičara je da se na vrhu društvene hijerarhije nalazi manjina, elita koja vlada većinom sa dna hijerarhije. Skoro sva moć u jednom društvu se nalazi na strani elite i ona tu moć koristi za ostvarivanje vlastitih interesa, a zatim pronalazi načine da to i opravda. Većina, mase sa dna društvene hijerarhije skoro da uopšte nemaju moć i u sasvim maloj meri mogu da utiču na politiku. Prema Moski, ovakva situacija je karakteristična i za demokratska društva, ma koliko neki gajili iluzije da u njima većina dominira nad manjinom. Prema Paretu,

za održavanje ravnoteže u društvu neophodno je da elita apsorbiruje najtalentovanije iz nižih slojeva (onih koji ne predstavljaju elitu), kao i da odbacuje manje sposobne iz svojih redova. Ukoliko se ovaj proces kruženja elita prekine, dolazi do remećenja ravnoteže u društvu i ono postaje sklono silovitim, naglim promenama.

Klasičnoj teoriji elite upućene su i izvesne kritike. Jedna od njih odnosi se na to da je tvrdnja o podeli društva na one koji vladaju i one nad kojima se vlada očigledna istina, to jest time nije ništa novo i posebno rečeno. Ovaj nedostatak klasične teorije elite pokušao je da prevaziđe čuveni sociolog Rajt Mils pedesetih godina XX veka (Mills, 1956; prema: Etzioni-Halevy, 2001). Prihvatajući osnovnu ideju klasičnih teoretičara elite da čak i demokratskim društvima upravljaju elita, Mils precizira o kojoj eliti je reč. Po njemu, elita koja vlada masama sa dna društvene hijerarhije je jedna jedina elita moći. Elitu moći čine čelnici politike, vojske i korporacija koji ne funkcionišu kao zasebne elite, već su ujedinjeni, usklađeni i to im uvećava moć. Druga kritika klasične teorije elite odnosi se na nedovoljno isticanje specifičnosti vladavine elite u pojedinim vrstama režima. U tom smislu, recimo, sociolozi su postavljali pitanje koje su specifičnosti dominacije elite u demokratskim društvima?

Među autorima *savremenih teorija elita* ima i onih koji razrađuju ideje klasičnih teoretičara. Takvi su, recimo, Viljem Domhof, Tomas Daj i Harmon Cajgler (Domhoff, 1983; Dye & Zeigler, 1996; prema: Etzioni-Halevy, 2001). Ovi teoretičari, kao i njihovi prethodnici, su skeptični prema demokratskim režimima. Po njima, konsenzus među elitama uvećava njihovu moć, a demokratski režimi najbolje funkcionišu kada njihovu politiku vodi elita, uz što je moguće manje uplitanje masa. Izbori na koje izlaze loše obavestene mase samo su rituali u kojima one nemaju značajan uticaj na politiku. Druge autore je, pak, zanimao odnos između stepena jedinstva među elitama i strukture režima. Tako, prema Higliju i sar. (Higley & Burton, 1989; prema: Etzioni-Halevy, 2001) razjedinjene elite stvaraju nestabilne režime, *ideološki* jedinstvene elite stvaraju stabilne, autokratske režime, a *konsenzualno* jedinstvene elite (različite u pogledu svojih ideologija, ali ujedinjene dogovorom o pravilima političke igre) stvaraju stabilne demokratije. Prema Etzioni-Halevijju odnosi između elita čak čine osnovni implicitni princip demokratije, bez kojeg ostali eksplicitni principi (slobodni izbori, ljudska prava i građanske slobode) ne bi imali smisla. Taj osnovni princip podrazumeva da elite moraju da nadziru, kontrolišu jedna drugu. Ovaj nadzor moguće je ostvariti jedino kada su elite nezavisne jedna od druge, a naročito postizanjem njihove nezavisnosti od vlade, vladajuće

elite. Tipičan primer podriavanja ovog osnovnog principa demokratije je tesno povezivanje političke elite sa vodećim ljudima iz sveta biznisa.

Savremena analiza elita

Savremene analitičare elita u sociologiji zaokupljaju razni problemi. Jedan od takvih problema je i odnos između elita i javnosti. Prema nekim autorima (v, npr, Pakulski, 2000; prema: Etzioni-Halevy, 2001: 4423), odnos između elita i javnosti je recipročan: elite potpomažu ostvarivanje interesa određenih grupa u okviru javnosti, a te grupe, zauzvrat, podržavaju elite. Posebna pažnja se poklanja analizi odnosa između elita i onog dela javnosti koji je u nepovoljnom položaju (nezaposleni, siromašni, isključeni). Krajem XIX i početkom XX veka radnici sa zapada su se povezali sa elitom (radnički pokret, sindikat, vođe partija) i zahvaljujući tome njihov položaj u društvu je bio donekle poboljšan. U današnje vreme sociolozi uočavaju slabljenje veza između elita i javnosti. Neke elite su čak prekinule veze sa grupama u nepovoljnom položaju: vođe radničkih partija su ih pretvorili u „daj šta daš“ partije, a vođe socijalnih pokreta su više zaokupljeni kvalitetom života nego raspodelom resursa. Sve ovo, prema Etzioni-Haleviju (Etzioni-Halevy, 2001: 4423) pojačava nejednakost i nesigurnost koji, sa svoje strane, pojačavaju fundamentalizam i izazivaju stvaranje pokreta u čiju demokratičnost se može sumnjati. Nadalje, savremene analize elita usmerene su na to kako od pola neke osobe zavisi njena mogućnost pristupanja eliti. Takve analize su, recimo, pokazale da su sve do skora žene bile u veoma malom broju članovi određenih elita. Da bi pristupile eliti, one veoma često moraju u većoj meri da imaju privilegovanu socijalnu zaleđinu nego muškarci (Vianello and Moore, 2000; prema: Etzioni-Halevy, 2001). Pored toga, sociolozi ukazuju na to da su se u savremenom, informatičkom društvu Zapada pojavile nove vrste elita. Reč je o vodećim ljudima iz oblasti visoke tehnologije, računara i interneta koji imaju sasvim malo vidljivih veza sa javnošću.

Antropološki pristup u izučavanju elita

Antropolozi dugo vremena nisu pokazivali interesovanje za bavljenje elitama. Prvi radovi u kojima je obrađivana ova tema pojavili su se tek 50-tih i 60-tih godina XX veka i u njima je dinamika elita u određenim etnografskim područjima (npr. južna Azija, pacifička ostrva, Afrika) dovođena u vezu sa srodstvom (v, npr, Gusterson, 2001: 4417). Tek oko dve decenije kasnije antropolozi počinju da se bave proučavanjem elita zapadnih društava, budući da su do tada bili zaokupljeni marginalnim grupama u okviru tih društava. Tada se

pojavljuju studije subkulture dinastičkih porodica sa Zapada pa se, recimo, izučavao način na koji ove porodice ispoljavaju svoju imućnost, kao i nastajanje cinizma, ekscentričnosti i pobožnosti kod veoma bogatih. Broj antropoloških studija zapadnih elita se 90-tih godina XX i početkom XXI veka znatno uvećao i tada su, primera radi, proučavani zvaničnici Međunarodnog Monetarnog Fonda i Svetske Banke, novinarska elita SAD-a koja svoje članke oblikuje prema interesima drugih elita, američki psihijatri kao vrsta elite-ekspertata koja ima značajnu ulogu u stvaranju američke kulture i identiteta. U tom periodu nastala je i posebna grupa antropoloških studija o naučnoj eliti u kojima je naglasak bio na socijalizaciji naučnika, uloji koju imaju pol, rasa i klasna pripadnost u oblikovanju njihovog pogleda na svet, kao i na formiranju autoriteta naučnika kao ekspertata.

* * *

Iz ovog skromnog prikaza sociološkog i antropološkog pristupa u izučavanju elita možemo uočiti da su se sociolozi bavili, pre svega, sledećim problemima u vezi sa elitama: da li društvom dominira više nezavisnih elita ili su one ujedinjene u svojoj dominaciji? kakvi su odnosi među elitama (npr. konsenzus, kompeticija) i kakav to efekat ima na strukturu režima? kakav je odnos elita prema pojedinim grupama u okviru javnosti i kakav efekat taj odnos ima na društveni položaj tih grupa? koje karakteristike pripadnika javnosti otežavaju a koje olakšavaju njihov ulazak u elite? da li se pojavljuju nove elite sa promenama u društvu do kojih dolazi tokom istorije? S druge strane, antropolozi su uglavnom izučavali kulturu određenih elita, s tim što su izučavanja elita sa Zapada novijeg datuma. U tim proučavanjima naglasak je bio na socijalizaciji pojedinih elita, kao i na njihovoj uloji u stvaranju jedne kulture. Na kraju ove analize pristupa u izučavanju elita, možemo zaključiti da su za problem kojim se bavimo u ovom radu od posebnog značaja klasične sociološke teorije elite, jer se u njima ističe društveni značaj najsposobnijih. Stoga ćemo se osvrnuti na ove teorije u diskusiji.

Diskusija

Već smo prilikom određenja pojma elite nagovestili da osobe sa visokom inteligencijom predstavljaju samo potencijalnu elitu. Uzimajući u obzir i prethodno navedeno određenje darovitosti kao visoke opšte intelektualne sposobnosti, možemo zaključiti da daroviti mogu postati elita ukoliko svoju darovitost iskoriste za dolaženje do određenih resursa koji su izvor moći u društvu. Nesumnjivo je da

visoka inteligencija olakšava sticanje znanja, informacija koje, kao što smo videli, sociolozi tretiraju kao jedan od izvora moći. Međutim, kao što to pokazuje čuveno istraživanje koje je sproveo Bendžamin Blum sa svojim saradnicima (Bloom, 1985; prema Božin, 2009), darovitost ili, kako on kaže, "talent" se razvija, a najviši nivo ovog razvoja je nivo izuzetnih, veoma visokih postignuća, to jest onaj na kojem se nalaze najistaknutiji pojedinci na određenom području ljudske delatnosti (na takvom nivou su, npr, vrhunski naučnici, sportisti, muzičari itd). Imajući to u vidu, kao i već spomenutu definiciju elite koju daje Ecioni-Halevi, možemo reći da daroviti jesu elita pod uslovom da su dosegli krajnji nivo u svom razvoju. Ovaj problem postaje znatno složeniji, ako uzmemo u obzir i to da postoje različita viđenja društvene moći. Recimo, ukoliko prihvatimo prethodno navedeno marksističko shvatanje moći, mogli bismo zaključiti da razvijeni daroviti mogu postati elita samo u slučaju kada bi svoja izuzetna znanja i veštine koristili za stvaranje lažne svesti kod određenih društvenih grupa o tome koji su njihovi pravi interesi. Time bi svrstavanje darovitih u elitu dobilo negativnu moralnu dimenziju, te bismo radije pozeleli da daroviti nikada ne postanu elita.

Nadalje, prethodno rešenje da razvijeni daroviti jesu elita takođe se može problematizovati. Naime, može se postaviti pitanje da li je u savremenom svetu dovoljno biti u samom vrhu u pogledu znanja i veština da bi se moglo uticati na javnost i ishode politike. Prethodna analiza sociološkog pristupa u izučavanju elita sugerise da to nije uvek slučaj. Tamo smo naveli da je ženama za članstvo u elitama bila potrebna privilegovana socijalna zaleđina, nego muškarcima. Stoga se nameće pitanje: da li je i razvijenim darovitima, pored vrhunskih postignuća, potrebna i izvesna privilegovana socijalna zaleđina za članstvo u elitama?

Ukoliko je potpun razvoj darovitih jedan od uslova da postanu elita, odmah se nameću razna pitanja vezana za podsticanje njihovog razvoja. Recimo, jedan od problema koji se u literaturi često razmatra (v, npr, Gojkov, 2008), jeste da li se određenim didaktičkim instrukcijama mogu podstaći metakognitivne sposobnosti darovitih. Takođe, polazeći od savremenih shvatanja učenja kao konstrukcije znanja, smatra se da se razvoj darovitih (kao i onih koji to nisu) može podstaći od strane nastavnika-vaspitača koji su u ulozi organizatora, posrednika, motivatora, od kojih se očekuje da pospešuju proces učenja, da obezbede unutrašnje i spoljašnje uslove učenja, a koje će se kod svakog pojedinca odigravati na drugačiji način (Opšte osnove predškolskog programa, 2006).

Nakon identifikacije darovitih, praćenja njihovog razvoja u našem sociokulturnom okruženju i eventualnog podsticanja tog razvoja, bilo bi zanimljivo istražiti, polazeći od ideja klasičnih teoretičara elite, da li elite „apsorbuju“ neke od razvijenih darovitih i u kojoj meri to doprinosi održavanju društvene ravnoteže.

Zaključak

Na kraju, možemo zaključiti da je u ovom radu iznet znatno veći broj problema koje tek treba rešiti, nego onih koji su bar u izvesnoj meri rešeni. Opšte uzevši, osnovno pitanje koje je razmatrano u ovom radu delimično je rešeno. Naime, daroviti samo prema svojim visokim sposobnostima ne predstavljaju elitu, već potencijalnu elitu. Daroviti će verovatno postati elita, ukoliko u potpunosti razviju svoje visoke potencijale. Ostalo je nerešeno pitanje da li su pored potpunog razvoja potrebni i neki drugi uslovi da daroviti postanu elita? Odgovori na ovo i njemu slična pitanja koja su izneta u ovom radu zahtevaju interdisciplinarni pristup u izučavanju darovitih kao potencijalne elite. U tom smislu najdublji uvid u ovu problematiku dao bi timski rad stručnjaka, pre svega sa područja sociologije, antropologije, psihologije i pedagogije, kao i stručnjaka za pojedina područja talenta (npr. stručnjaka iz oblasti muzičkog i likovnog stvaralaštva, sporta itd).

Literatura:

- Božin, A. A. (2009). *Božanska deca: prilozi psihologiji darovitosti*. Beograd: Učiteljski fakultet.
- Clegg, S. R. (2001). **Power in Society**. U: N.J. Smelser & P.B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, (str. 11932-11936). Amsterdam, etc.: Elsevier.
- Čudina-Obradović, M. (1990). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Etzioni-Halevy, E. (2001). **Elites: Sociological Aspects**. U: N.J. Smelser & P.B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, (str. 4420-4424). Amsterdam, etc.: Elsevier.
- Gojkov, G. (2008). *Didaktika darovitih*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača "Mihailo Palov".
- Gusterson, H. (2001). **Elites, Anthropology of**. U: N.J. Smelser & P.B. Baltes (Eds.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, (str. 4417-4420). Amsterdam, etc.: Elsevier.
- Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije (2006). *Pravilnik o opštim osnovama predškolskog programa*. Beograd: Prosvetni pregled.
- Stapf, A. (2006). *Hochbegabte Kinder*. Persönlichkeit, Entwicklung, Förderung. 3., aktualisierte Auflage. München: Verlag bC.H. Beck (1. Aufl. 2003).

Viorika Paser, MA

Adrijan Božin

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”

Vrsac

The Gifted – Potential Creative Scientific Elite?

If knowledge (scientific knowledge) is the basic developmental resource of the society, the society should ensure conditions for the development of potential scientists. In this sense, the best investments of a society are directed to creation of creative scientific elite.

It can be said that the gifted are, according to their psychophysical features, “elite” in comparison to their peer group. Is it possible for the gifted to become creative scientific elite? How? What conditions are needed? Can answers to the questions be found within adequate social support to giftedness development, implying solution of numerous dilemmas regarding contents and quality of education, mentorship, material conditions...? Efforts are made in the paper to consider, to a degree, possible answers to the mentioned questions.

Key words: the gifted, creative scientific elite, social support.

